

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Делото S.T.S. срещу Холандия (S.T.S. v. The Netherlands) жалба no. 277/05

Решение на трето отделение от 7 юни 2011, окончателно от 7 септември 2011

Съдебните власти са длъжни да вземат необходимите административни мерки, за да гарантират, че дела, свързани с ограничаване на свободата, биват разглеждани в кратък срок. Всяко лице, лишено от свобода, може да има правен интерес от произнасянето на съд по законосъобразността на задържането си, дори и след като е било освободено, за да се избегне каквато и да било легална презумпция, че заповед за задържане, постановена от компетентен орган, е законосъобразна *per se*.

Фактите

Жалбоподателят е роден през 1988 г. и към момента на разглежданите събития е бил непълнолетен.

През 2001 г. положението на жалбоподателя било обсъждано от орган по защита на децата, заради тежките му поведенчески отклонения, изключването му от училище и участието му в извършването на редица престъпления. На 14.11.2002 г. по силата на съдебно решение жалбоподателят бил настанен в затворена институция за срок от три месеца с цел провеждане на психологическо изследване и лечение и бил поставен под наблюдението на Фондация за закрила за младежи.

Първоинстанционният съд на три пъти продължавал престоя на жалбоподателя в институцията, като последният срок изтичал на 9.10.2003 г. Междувременно обаче с оглед прегледите на жалбоподателя в институцията Фондацията подала молба за оставането му там и продължаването на лечението му за още година и половина. Жалбоподателят заявил, че желае да живее със семейството си. С решение от 17.09.2003 г. съдът приел, че състоянието на жалбоподателя изисква престоя му в институцията да бъде продължен до 9.10.2004 г.

Жалбоподателят подал въззивна жалба на 17.10.2003 г., като се позовавал и на чл. 5 § 4 от Конвенцията и настоявал делото му да бъде разгледано в кратки срокове. С решение от 19.12.2003 г. Апелативният съд намалил срока на задържането на 6 месеца. На 13.01.2004 г. Жалбоподателят подал касационна жалба, в която поддържал, че съдилищата е следвало да отчетат целия срок на задържането му, включително периода от 14.11.2002 г. до 17.10.2003 г., както и факта, че по това време той е бил малолетен (под 16 г.) С решение от 3.11.2004 г. Върховният съд отхвърлил жалбата като

недопустима поради липса ни интерес от обжалването, тъй като междуременно срокът на задържането бил изтекъл. 5.11.2004 г.

Междуременно в рамките на друго паралелно производство престоят на жалбоподателя в институцията бил продължен още на два пъти. На 14.06.2004 г. режимът на настаняването му в институцията бил променен на открит. В периода юли-септември 2004 г. жалбоподателят избягал на три пъти. През октомври 2004 г. била издадена нова съдебна заповед за връщането му на закрит режим. Жалбоподателят безуспешно обжалвал.

Изглежда жалбоподателят е бил изведен от институциите едва след като навършил 18.

ПРАВОТО

Жалбоподателят се оплаква, че е жертва на нарушение на чл. 5 § 4, като твърди, че съдилищата не са се произнесли в кратки срокове по законосъобразността на задържането му.

Относно бързината на производството

43. Съдът цитира подробно редица свои решения, в които е извел следните принципи относими към настоящия случай:

(а) чл. 5 § 4 гарантира на всеки лишен от свобода правото да оспорва законността на задържането си и да получи съдебно решение в кратки срокове, с което ако задържането е признато за незаконно, да бъде освободен;

(б) за целите на чл. 5 § 4 жалбата срещу законността на задържането е достатъчно да бъде разгледана от една съдебна инстанция, при условие, че производството предоставя на засегнатото лице гаранции, подходящи за такъв вид лишаване от свобода;

(в) когато по закон производството е двуинстанционно държавата дължи същите гаранции пред въззивната инстанция каквито са били те и пред първата;

(г) когато производството е било водено пред повече от една инстанции изискването за „бързина“ се преценява с оглед на цялата продължителност на делото. По-специално това изискване касае и срокът, в който по-горната инстанция е постановила своето решение;

(д) преценката за бързината на производството се извършва в светлината на обстоятелствата на конкретния случай;

(е) такива обстоятелства биха били сложността на процедурата, поведението на националните власти и на жалбоподателя и какъв е бил залога за последния.

44. В жалбата си жалбоподателят се оплаква само от бързината на производството след подаването на въззивната му жалба на 17 октомври 2003 г. и следователно Съдът ще се ограничи само с този период.

45-46. Апелативният съд е провел единственото заседание по делото 55 дни след подаването на жалбата. Осем дни по-късно е постановил решението си. С оглед необходимостта да получи становищата на различните участници в производството, вкл. родителите на жалбоподателя и да позволи на страните да участват ефективно Съдът намира, че при обстоятелствата по случая срокът от 63 дни сам по себе си не поставя въпрос по чл. 5 § 4.

47-49. Решението на Върховният съд обаче е постановено 294 дни след подаването на касационната жалба. Този срок е прекомерен каквато и да е била причината за такова забавяне. Съдът напомня, че съгласно Конвенцията страните членки трябва да организират правните си системи така, че да могат съдилищата да спазват нейните различни изисквания. Съдебните власти са длъжни да предприемат съответните административни мерки за да гарантират, че спешни дела, особено такива свързани с личната свобода, се разглеждат своевременно.

50. Посочено кара Съдът да заключи, че е имало нарушение на чл. 5 § 4, защото съдилищата не са се произнесли по законността на лишаването му от свобода „в кратък срок“.

Относно ефективността на производството

51-55. Жалбоподателят се оплаква, че заради продължителността си производство пред Апелативния и Върховния съд е било лишено от ефективност и Върховният съд не е допуснал жалбата му до разглеждане заради липса на правен интерес. Правителството оспорва.

56-57. Жалбоподателят посочва, че по жалбата му срещу законността на настаняването му в затворена институция никога не е било постановено окончателно решение. Производството през Върховния съд е продължило месеци след като е бил изтекъл срокът на обжалваното решение за настаняванеи това е мотивирало съдът да не разгледа касационната му жалба. Правителството поддържа, че след като задържането на жалбоподателя е било периодично разглеждано от съд, процедурата е била ефективна.

58-59. Съдът цитира практика си по въпроса за „разумния срок“ в контекста на чл. 6 § 1 от Конвенцията във връзка с чл. 13 (*McFarlane v. Ireland*[GC], no. 31333/06, § 108, ECHR 2010) и посочва че чл. 5 § 4 е *lex specialis* по отношение по-общите изисквания на чл. 13 (*A. and Others v. the United Kingdom*[GC], no. 3455/05, § 202, ECHR 2009).

60. В настоящия случай касационната жалба е била подадена повече от три месеца и половина преди да изтече срокът на обжалваното решение за настаняването на жалбоподателя в затворена институция. При липсата на обяснение защо Върховният

съд не е можел да се произнесе преди изтичането на тези близо 4 месеца Съдът не може да направи друго освен да намери, че липсата на окончателно решение преди изтичането на срока на настаняването само по себе си е достатъчно за да лиши касационната жалба на жалбоподателя от ефективността ѝ като средство за превенция или дори като средство за поправяне на нарушение.

61. „На следващо място, като е обявил касационната жалба за недопустима поради липса на правен интерес Върховният съд е премахнал всички възможни последици от едно свое решение по същество. В тази връзка Съдът посочва, че всяко лице, лишено от свобода, може да има правен интерес от произнасянето на съд по законосъобразността на задържането си, дори и след като е било освободено. Така например този въпрос може да възникне при упражняване на „изпълняемото право на обезщетение“, гарантирано от чл. 5 § 5 от Конвенцията, когато би могло да е необходимо да се представи съдебно решение, което да обори съществуваща презумпция по националното право, че една заповед за задържане, издадена от компетентен орган е законосъобразна *per se*.“

62. Следователно е имало нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията доколкото производството по жалбата на жалбоподателя срещу законосъобразността на задържането му не е било „ефективно“.

По чл. 41 от Конвенцията съдът е присъдил обезщетение за неимуществени вреди в размер на 2000 евро.

Резюме и превод: адв. София Разбойникова